

Vztahy mezi duchovním zárodkem a řadou předků

Když člověk jako entelechie s duchovním zárodkem svého fyzického těla procestuje hvězdnými sférami, nastává nové stádium vývoje. Již jsme nahlédli dolů do planetárních sfér pod ním. Přejít do nového stádia líčí R. Steiner následovně:

„Říkáme si: tady dole v planetární sféře je všechno to, co jsi jako člověk vykonal; nesmíš to opustit, zde to nemůžeš změnit, můžeš to změnit, jen když opět sestoupíš na Zemi. Zde začíná *touha, nutkání opět sestoupit na Zemi...* A čím více se znovu blížíme planetární sféře a jmenovitě přijdeme do sféry Merkuru, Venuše a Měsíce, tím více se nám *ztrácí vědomí*, které máme společné s duchovními bytostmi vyšších hierarchií. ... Duchovní bytosti se nám nyní jeví jako v *obrazech*. Zato v nás však vyvstává působení *měsíčních sil*. Opět se cítíme takříkajíc jako bytost, která vlastně má žít v *sobě*. Nejsme ještě ve fyzickém těle, ale máme předběžný pocit o určitém *vnitřním životě*, o jakémsi *opětovném odcizení se kosmu*; nemáme již možnost hledět na duchovní bytosti, jaké jsou, máme jen jejich obrazy“ (GA 218)

Přechod z devachanického světa do elementárního světa a touha vtělit se na Zemi

R. Steiner popisuje přechod z devachanického do elementárního světa ještě podrobněji.

„Člověk zde žije opravdu zcela oddán duchovnímu světu, jako duch. Celý jeho život a bytí je duchovní činností a duchovním bytím. ... Tady ale žijeme také tak, že ... bezprostředně nahlížíme..že jednotlivé duchovní bytosti skutečně vidíme jako individuality. Při práci s nimi se s každou postupně seznamujeme, tváří v tvář“ jako s duchovní

bytostí. Potom však najednou nadejde stav..., kdy se tyto duchovní bytosti stávají stále nezřetelnějšími a více zřetelnou se stane celková duchovní oblast..., kde žijeme jen ve *zjevení* duchovních bytostí, kde se nám zjevují..., takže vnímáte *všeobecnou duchovnost...* ve všeobecném duchovním světě spíše *panteistickým způsobem*.“ (GA 226, dále je rozsáhlý text krácen)

A na základě jeho výroků zjišťujeme: Je to podobné, jako by se bož- sky-duchovní bytosti vyšších hierarchií stáhly zpět, jako by se v lidské duši nacházely jen mlhavé zbytkové obrazy, „jako by byl utkán jakýsi závoj jako napodobenina toho, co bylo dříve tkáno v realitě“. Duchovní svět se jeví člověku jen jako odlesk, jako zjevení a předchází intuitivní vědomí přechází nyní v kosmické inspirativní vědomí. Když Já ještě žilo společně s vyššími hierarchiemi, nemělo ještě vnitřní sílu a „opět si bude vnitřně vědomo sebe sama, až se bohové stáhnou zpět a bude zde jen zjevení bohů“. (GA 218)

A tu „se v něm probudí *touha* opět se vtělit na Zemi“.

Zde „se ale z jeho nitra vynoří silnější *sebe-cítění*, než měl dříve... Probudí se intenzivní cítění sebe sama. A s ním se v člověku zvolna a pomalu objevuje *potřeba* nového pozemského bytí...“ (GA 226)

Proces vyhledávání řady předků

Pohledem na planetární sféru vzniká touha sestoupit opět dolů na Zemi. Přitom se mění vědomí, což je spojeno s odcizením se duchovnímu kosmu, který je prožíván jen v obrazech, jako zjevení. Při pohledu na planetární sféru se v tomto novém vědomí vynoří minulost a budoucí karma jako její následek vypracovaná již ve vysoké duchovní oblasti. To nám při pohledu na Zemi dovoluje svést dohromady rodičovský pár, skrze nějž nám bude umožněna naše inkarnace. Tento aspekt líčí R. Steiner mimo jiné následovně:

„Tak si musíme ujasnit, že to, co vstupuje do bytí příštím narozením jako nový člověk, se z hlediska jeho bytosti připravuje dlouho, dlouho před narozením..., že člověk od určité doby mezi smrtí a no-

vým zrozením začíná vyvíjet síly, které působí dolů na předky. Dlouho předtím, než člověk vstoupí do fyzického bytí, se nachází v tajuplném spojení s celou řadou předků. A příčina, proč se v řadě předků objevují zcela konkrétní vlastnosti, spočívá v tom, že z této řady předků - snad až po stoletích - má vzejít zcela konkrétní člověk. Tento člověk, který má po stoletích vzejít z řady předků, řídí z duchovního světa vlastnosti svých předků. Goethe tedy... ukazuje vlastnosti svých předků, protože on se z duchovního světa neustále zabýval tím, aby své vlastnosti vstúpil svým předkům. A podobně, jako se to jeví v Goethově případě, tak to dělá každý člověk.“ (GA 141)

O deset let později, 17. května 1923 v Kristiánii (Oslo), formuluje R. Steiner proces vyhledávání řady předků přesněji:

„V okamžiku, kdy se duchovní svět jaksi rozplyne do sebe ve svých individualitách a člověk vnímá duchovní svět povšechně, probudí se v něm opět zájem o pozemský svět... Začínáme získávat zájem o zcela konkrétní lidi, kteří jsou zde na Zemi, o jejich děti a zase o jejich děti. Zatímco jsme dříve měli zájem jen o nebe, nyní, když se duchovní svět stává zjevením, získáváme pozoruhodný zájem o určitou posloupnost generací. Je to sled generací, na jejichž konci pak stojí vlastní rodiče, kteří nás zrodí, když opět sestoupíme na Zemi... Sledujeme generační řadu až dolů k rodičům, a to nejen v časovém sledu, ale nastane-li poprvé tento stav zjevení, vidíme již před sebou celou generační řadu jako v proroctví...“ (GA 226)

V srpnu téhož roku R. Steiner prodléval v Anglii. Dne 29. srpna 1923 v Penmaenmawru staví při svých úvahách do popředí aspekt duchovního zárodku.

„Když se člověk... začíná vracet zpět, počíná mít znovu zájem o pozemské záležitosti; pohlíží pak dolů po mnoho let do svého narození, na generace..., na jejichž konci stojí jeho matka a jeho otec. ... Tehdy pohlíží zpět na daleko ležící řadu předků..., po celá staletí k narození rodičovského páru, k němuž může spustit dolů to, co bylo zformováno jako mocný, obsáhlý duchovní zárodek fyzického těla v duchovním světě a zmenšeno, aby se tento duchovní zárodek pak mohl spojit s fyzickým zárodkem v matčině těle. Tento duchovní zárodek je

zprvu majestátní a velký jako samotný vesmír. Během přípravy člověka na návrat do fyzického světa a prohlížení generací, z nichž pak budou pocházet jeho rodiče, se z duchovního světa spolupodílí na této generační řadě, a během této doby se zárodek stává stále menším a menším, až se opět navrátí do marsické sféry, vlastní sluneční sféry a potom rychle sestoupí měsíční sférou znovu na Zemi, do příštího života. Již nějakou dobu předtím, než člověk jako duševní bytost sám sestoupí dolů, pošle napřed nejprve tento duchovní zárodek.“ (GA 227)

Bližší údaje o vztazích člověka směřujícího v inkarnaci ke zvoleným rodičům a spoluúčasti na vzájemných osobních vztazích mezi rodičovským párem uvádí takto:

„Chceme-li si učinit přibližný obraz o tom, co se nachází v duchovních světech a odtud sestupuje dolů, musíme říci: vtělující se individualita přivádí milující se k sobě navzájem. - Praobraz, který se chce ztělesnit, si již přiřadil astrální substanci a tato astrální substance působí nyní na vášně lásky, na cit lásky. To, co dole na Zemi pulzuje jako astrální vášně, to v sobě opět zrcadlí astrálno sestupující bytosti. Tedy astrální substanci shora přichází v ústřety astrální cit milujících a je ovlivněn substancí toho, co sestupuje k inkarnaci. Promyslíme-li zcela tuto myšlenku, tak musíme říci, že *znovu se vtělující člověk je veskrze účasten na volbě svých rodičů*. Podle toho, jaký je, bude přitahován k dotyčnému páru. Existuje zde laciná námitka, podle níž bychom takovým zdůvodněním volby rodičů ztratili pocit, že ve vlastních dětech opět povstáváme, a že láska, která se zakládá na přání předat dětem to své prapůvodní, vlastní, se tak zmenšuje. Je to neodůvodněný strach, *neboť tuto mateřskou nebo otcovskou lásku budeme pojímat v daleko vyšším a krásnějším smyslu, vidíme-li, že dítě v určitém smyslu rodiče milovalo již dříve, před oplodněním, a proto k nim bylo nasměřováno*. Láska rodičů je tedy odpovědí na lásku dítěte, je opětující láskou. Tak máme vysvětlení rodičovské lásky jako vrácení toho, co je jim dáno v lásce dítěte ještě před vznikem fyzického lidství.“ (GA 111)

Převzetí „osudového balíčku“ s morální hodnotou

Ale již v Oslo se

R. Steiner vyjadřoval o duchovním zárodku. Mluvil o převzetí „osudového balíčku“ s morální hodnotou, který musí být po smrti, na cestě do duchovního světa zanechán v měsíční oblasti, a o ztrátě duchovního zárodku při početí:

„Jakmile zpočátku vrosteme do kosmu, vrůstáme později do reálné, konkrétní lidské historie. A potom přijde okamžik, kdy *na základě vědomí* opět pozvolna vycházíme ze sluneční oblasti. Přirozeně zůstaneme stále uvnitř sluneční oblasti, ale zřetelný, jasný, vědomý poměr *se zatemní*, když opět vstoupíme do měsíční oblasti.

V měsíční oblasti nyní nalezneme balíček, jenž jsme odložili... ten, který představuje morální hodnotu. ...Ale zatímco si tento osudový balíček vtělujeme, vstupujeme-li do měsíční oblasti, zatímco se naše citění sebe sama stále zesiluje a stále více se stáváme *duší*, pozvolna se nám ztrácí *tkáň*, kterou jsme utkali jako své fyzické tělo. *Duchovní zárodek*, který jsme sami utkali, se člověku ztratí v okamžiku, kdy na zemi nastane *vtělení* do tělesného zárodku, který na Zemi máme přijmout.“ (GA 226)

Duchovní zárodek fyzického těla

Naše pozornost se tak opět soustředí na *duchovní zárodek fyzického těla*. Rudolf Steiner jeho sestup popisuje takto:

„A zatímco procházíme těmito obrazy, stále více nám mizí to, co jsme si vybudovali jako duchovní zárodek *svého* fyzického organismu a musíme si všimnout, že tento duchovní zárodek fyzického organismu, který od nás odpadl a sestoupil nyní dolů k jednomu rodičovskému páru, se vžívá jako síly proudu rozmnožování na fyzické Zemi. Je to skutečně tak, že to, co jsme si připravili jako fyzické tělo, se smrští a padá do proudu rozmnožování fyzického rodičovského páru.“ (GA 218).

Při těchto líčeních R. Steinera můžeme mít dojem, že inkarnující se člověk si tyto procesy sice přeje a do jisté míry chtěně vykonává (posílá dolů duchovní zárodek), ale sám není schopen je zcela provést, proto mu přitom musí pomáhat mocnosti řídící osud, takže se mu zdá, jako by mu duchovní zárodek, na kterém sám pracoval, zmizel, odpadl.

Člověk se jako entelechie, jako entelechické Já zúčastnil na specifické strukturaci obecného duchovního zárodku svého fyzického těla a na druhé straně si také podle míry v něm založené karmy vyhledal rodiče a dokonce je s ohledem na budoucí osud přivedl k sobě. Já tedy vpracovává karmou podmíněné struktury tak, aby byly ve vzájemném souladu, do obou proudů, totiž do duchovního zárodku a do dědičného proudu řady předků, do něhož se potom duchovní zárodek vnoří, a sice již při početí, jak chceme dále doložit. Jak je přitom důležité vlastní vědění, aby se realizovaly nutné struktury tohoto duchovního zárodku vyhovující budoucímu osudu, vyjde najevo nejlépe z opačného procesu, dle příkladu u R. Steinera:

Následek uzavřenosti člověka před světem

„Tělo, které je na základě sledu generací defektní, si volíme ze své neznalosti, ovšem v *duchovním světě*. Tam, kde se vyskytují *defektní dědičné síly*, existovala *před* početím neznalost lidské organizace... Tedy to, co získáme mezi smrtí a novým zrozením jako vědění ohledně vnitřní organizace, je něco nesmírného. ... Toto vědění je však poškozeno, když v pozemském životě nevyvíjíme zájem o své okolí nebo je nám v tomto zájmu zabráněno...

A když člověk s touto uzavřeností projde smrtí a do duchovního světa si nepřinese předpoklady pro to, aby v tomto duchovním světě, kde je pro poznání lidského organismu všechno obsaženo, vše i přijal, takový člověk pak sestoupí dolů na Zemi s menší znalostí než někdo, kdo si získal svobodný náhled na své okolí... Ti lidé, kteří dnes žijí v uzavřenosti před světem, ti jednou všichni přijdou dolů s neznalostí

lidského organismu a budou si *volit předky*, kteří by jinak zůstali až dosud neplodní. Budou pak vybíráni právě lidé, kteří by jinak poskytovali špatná těla, zatímco ti, co by poskytovali dobrá těla, zůstanou sterilní. ...“ (GA 317)

Jiný zajímavý případ, který nám ukazuje, jak si individualita vyhledává defektní fyzický orgán, zopakujeme zkráceně. R. Steiner zde uvádí příklad mladého muže, který nemůže nastoupit do tramvaje, ačkoliv měl v úmyslu s ní odjet. Zůstal stát, vůle uvázla. Otcem postiženého byl filozof, který vůli nezapočítával mezi duševní síly. Stalo se mu přirozeným nemít o vůli žádnou představu.

„V poměrně pozdním věku se mu narodil syn. On, otec, věčným vylučováním vůle z myšlení, svým játrům narouboval sklon nepřeměňovat subjektivní úmysly v čin. U syna se to projevilo jako nemoc.

A tu můžete vidět, proč si individualita tohoto syna zvolila právě tohoto otce: protože si nevěděla rady s vnitřní organizací jater. Zde si zvolila konstituci, při níž se nemusela starat o játra. Neboť játra zůstala právě bez této funkce, kterou si postižený nepřinesl dolů...“

Můžeme se domnívat, že syn si vybral otce až krátce před početím, neboť otec teprve během svého života filosofa neuznal vůli za duševní sílu. Ale myslíme-li dále, musíme se také ptát: jak se otec vůbec dostal k tomu, že si nebude vytvářet představu o silách vůle? To muselo být založeno již dříve v jedné z předchozích inkarnací!

„Musíme ... mluvit o éterném těle, protože je zde také přítomné, o tom éterném těle, které se po smrti dokonce zvětšuje a vetkává se do všeobecného éteru. Má-li mladý člověk příliš malý zadní lalok (mozku), tak ten sice nijak nemůžeme přinutit růst..., ale můžeme odpovídajícím způsobem zařídit výchovu tak, že si řekneme: Je zde také éterné tělo a také část éterného těla odpovídající zadnímu laloku mozku, a příslušnou výchovou můžeme ovlivnit vývoj právě éterného těla tohoto zadního laloku, které pak bude v životě působit v určitém smyslu dokonce účinněji nežli fyzický zadní lalok, protože musí překonávat určitou sílu. A z našeho poznání získáme útěchu, že fyzická stavba našeho zadního laloku mozku nic neznamená, ale u toho mladého člověka, jehož zadní lalok je příliš malý, můžeme éterný la-

lok odpovídajícím způsobem ovlivnit tím, že v něm vyvoláme určité pocity, postřehneme-li, že má sklon činit bezpráví (viz k tomu také GA 317). Můžeme ho tak zachránit. ... Pokud tedy ve správném okamžiku postřehneme u dítěte určité vlastnosti, které by mohly vést k zločineckým sklonům, můžeme určitým způsobem výchovy rozvíjet to, co v éteru zvláště silně působí na tento zadní lalok mozku; tím mu můžeme vetkat sílu, která s ním bude dále žít mezi smrtí a novým zrozením a v příští inkarnaci vytvoří fyzicky velmi dobrý zadní lalok mozku. Nejenže mu pomůžeme do budoucí inkarnace, ale také zde vyvineme základ pro obzvláště dobře vyvinutý mozek.

Připustíme-li, že éterné tělo zadního laloku mozku, dobře rozvinuté vědomě vyvíjenou výchovou mezi narozením a smrtí, tedy v pozemském fyzickém životě, je schopné během embryonálního vývoje v příštím pozemském životě obzvláště dobře vyvinout *fyzický* zadní lalok, potom to platí také opačně - malý fyzický zadní lalok musí vzejít ze špatného a nedostatečného rozvíjení výchovy. Podobně jako může být morálně-ukázněnou výchovou zvláště dobře vytvořeno éterné tělo zadního laloku, tak nedokonale vytvořené éterné tělo zadního laloku bude souviset s nemorálním způsobem života. „Mnohá vyšetření dvojčat ukazují, že samotná zločinnost může souviset s dědičným založením. Zatímco se trestné činy jednovaječných dvojčat úžasně podobají, dvojjaječná dvojčata se chovají skoro úplně rozdílně. Téměř všechna vyšetření trestaných jednovaječných dvojčat ukazují, že stejný způsob jednání odpovídá stejnému charakteru.“ (GA 168)

Max Hoffmeister